

DVA IZVJEŠTAJA O NASELJAVANJU MUSLIMANA U LIKU
I KRBAVU

Dr. Mirjana Polić-Bobić

Dva dokumenta koja donosimo u izvorniku i prijevodu pohranjena su u Generalnom arhivu u Simancasu (Archivo General de Simancas) u Španjolskoj, točnije, u jednoj od onih serija tzv. odjela za državne spise (Sección Estado) u kojima se čuvaju dokumenti o vezama španjolske monarhije i »državica u Italiji« (»Estados pequeños de Italia«). Pregled dokumentacije pokazuje da je španjolska ambasada u Veneciji u XVI stoljeću imala stalnu, povjerljivu i čvrstu mrežu dojavljivača s istočne obale Jadrana, najčešće lociranih u gradovima-lukama, koji su najviše truda ulagali u informiranje o stanju i pokretu osmanlijske vojske i mornarice, o političkim potezima Turaka, ali i o raznim drugim, tada znakovitim, događajima. Informacije koje pružaju naša dva dokumenta nama su poznate; međutim, samo njihovo postojanje govori nam nešto o tome kako su bile primarne i valorizirane u »velikom« političkom svijetu zapadno od istočne obale našeg mora, a također i o onome što je nestalo u povijesti, a u historiografiji se skriva iza analiza ključnih činjenica: svjedočenje o strahu ljudi na obalnom pojasu od masovnosti i prodornosti turske sile (o stanju svijesti starosjedilaca u unutrašnjosti ovdje se ne govori) ide u prilog nekima od vodećih postojećih analiza o uspostavi granica između mediteranskog i orijentalnog svijeta na našim prostorima.¹ Zatim, hitrina i učestalost obavještavanja svjedoči o zainteresiranosti španjolske krune za isti taj prostor kao dio njena integralnog teritorija, odnosno njegovih granica, o čemu možemo razmišljati u svjetlu cjelokupne evropske politike nasljednika Karla V. Habsburškog. Dakle, povijest male Like i Krbave vodi nas neumitno k povijesti Evrope, i obrnuto: cjelina postaje jasna tek spoznajom svih njenih elemenata.

R e g e s t a :

Legajo 1324, ff. 42 y 44: Relacion sobre la instalacion de familias turcas en Lica y Corbavia; mala vecindad para Dalmacia Corvatia e Istria

Prijevod: Izvješće o naseljavanju turskih obitelji u Liku i Krbavu; zlo susjedstvo za Dalmaciju, Hrvatsku i Istru (regesta obaju dokumenata imaju identičan sadržaj, i ističu između ostalih informacija upravo ovu o naseljavanju turskih obitelji u Liku i Krbavu)

¹ Imamo na umu poglavito »Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II« F. Braudela.

D o k u m e n t i :

Archivo General de Simancas: Sección de Estado

Legajo 1324, fl. 42:

folio 42: A su magestad

Del secretario Garcia Hernandez a XXIII de marzo 1560

Habra XV dias que estos senores determinaron de armar XXX galeras como en la precedente escreui a Vuestra Magestad. Anoche eligieron otros tantos sobrecomitres que llaman Paladines y dizen que las echaran presto en auga no an llamado la chusma y passaran algunos dias primero que se funte, de mas que estas Galeras de Paladines se arman lentamente, y salen de aqui pocas veces.

Ciertos gentiles hombres de Zara y de otras tierras de la Dalmacia me han dicho que passan de quinze mil casas de turcos las que son venidas a poblar en Lica, y el que lo guia es Malcosbey Sanjaque de la Bosnia, que el ano passado llego con seis mil cauallos hasta cerca de Guricia que es dos jornadas de aqui, el cual les ha concedido algunas exenciones con que paguen al turco un ducado por casa en cada un ano, y dizen que quiere hazer alli forteza por ser la mas fuerte tierra del mundo, y que muchos Dalmatinos subditos de Venecianos se han ido y van alla por no se morir de hambre, y que por esta misma causa se han ido tambien al reyno de Napoles buen numero de ellos, los cuales haran gran falta a esta senoria por ser la mejor gente que tiene para su Armada, ni de lo uno ni de lo otro, no lo se da mucho, a lo menos no lo muestran ellos se deue entender.

El guardian de Montesinon me envio la letra que sera con esta para su magestad cuya Sacra Real Persona el senor guarde y prospere nuestro senor por largos anos con acresentamiento de mas reynos y senorios de Venecia XXIII de marzo 1560.

He entendido que por las ultimas de Constantinopla auisan a esta senoria que habia llegado alli el barco del duque de Florencia y hecho reverencia al gran turco y dicho le que su amo era el mayor principe de Italia y el mas est imado de todos y otras muchas cosas a este proposito, y que habiendo enviado un presente a Rusten baxa y visitadole despues en su casa, le pregunto Rusten que quien era mas poderoso el duque de Florencia o la senoria de Venecia y respondiolo el que el duque dijole el baja o que no decia verdad, o que su amo era algun misero, que mejores presentes le embian a Venecianos y que no quiso aceptar el que barco la habia dado y se lo mando volver a su posada)

S. C. R. M.

criado de V. M. que sus nobles pies y manos besa

Garcia Hdez

Prijevod dokumenta:

Njegovu Veličanstvu

od tajnika Garcie Hernandezza, od 23. ožujka 1560

Ima petnaestak dana kako su ovdašnja gospoda odlučila naoružati 30 galija kao što sam u zadnjem pismu javio Vašem Veličanstvu. Sinoć su odabrali isto toliko nadzornika koje zovu Paladinima i kažu da će ih skoro otpremiti na more nisu još sazvali galijote i trebat će nekoliko dana da se

skupe, a osim toga te galije s Paladinima se sporo opremaju i vrlo rijetko odlaze odavde.

Neka gospoda iz Zadra i iz drugih krajeva Dalmacije rekla su mi da je više od petnaest tisuća turskih obitelji naseljeno u Liku, da ih vodi Malkoč-beg, sandžakbeg bosanski, koji je prošle godine predvodio šest tisuća konjanika do blizu Goricie a to je dva dana puta odavde, i koji im je tada ostavio neke slobode uz uvjet da svaka kuća daje Turcima po dukat godišnje, a kažu da hoće ondje izgraditi tvrđavu jer da je to najsigurniji komad zemlje na svijetu, i da su mnogi Dalmatinci mletački podanici već otišli ili odlaze onamo da ne bi umrli od gladi, a da ih je dobar broj iz istih razloga odselio i u Napuljsko kraljevstvo, od čega će Signoria imati velike štete jer su im to najbolji ljudi za mornaricu, ali ni jedno ni drugo ih previše ne brine bar to ne pokazuju nego se to mora zaključivati. Gvardijan Montesionona poslao mi je pismo koje ću skupa s ovim mojim poslati Vašem Veličanstvu čiju Svetu Kraljevsku Osobu neka gospodin čuva neka našeg vladara prati sreća i neka širi svoju vlast i kraljevstva u Mlecima 23. ožujka 1560.

Razabirem da se u zadnjim pismima iz Konstantinopola javlja mletačkoj vladi da je onamo stigao brod firentinskog vojvode te da su se poklonili sultanu i rekli mu da je njihov gazda najjači vladar u Italiji i da ga svi najviše poštuju te mnoge slične stvari, da je Rustem-paši najprije poslao dar a zatim ga je posjetio u njegovu domu, da ga je Rustem-paša pitao je li moćniji firentinski vojvoda ili mletačka republika a kad mu je odgovorio da je moćniji vojvoda paša mu je odgovorio da ne govori istinu, ili da mu je gazda nekakav bijednik, da oni bolje darove šalju Mlecima i nije htio primiti dar koji su mu poslali s broda te ga je vratio ovome tamo gdje je odsjeo.

sluga Vašeg Veličanstva, koji Vam ljubi plemenite noge i ruke
Garcia Hernandez

Archivo General de Simancas. Seccion de Estado
Legajo 1324, fl. 44:

A su Magestad

Del secretario Garcia Hdez a XVIII de marzo de 1560

(..) Por letras de Zara de XII del presente tiene aviso esta secretaria que en Lica, y Corbavia que es alla de la montana de la Morlaca confin de Zara han venidas a habitar ocho mil casas de Turcos y se esperaba otros cuatro mil que seran malos vezinos para la Dalmazia, y Coruatia, y para la Histria. (..)

Prijevod dokumenta:

Njegov Veličanstvu

Od tajnika Garcie Hernandeza, 18. ožujka 1560

(..) Naše tajništvo je 12. ovog mjeseca obaviješteno pismom iz Zadra da je u Liku i Krbavu, koje se nalaze s onu stranu Velebita (montana de la Morlaca) koja je na granici Zadra, doseljeno osam tisuća turskih obitelji, a očekuje se još četiri tisuće i to će biti zlo susjedstvo Dalmaciji, Hrvatskoj i Istri. (..)

Resumen

Mirjana Polić Bobić

Los documentos transcritos y traducidos forman parte del cuerpo de documentos guardados en la Sección de Estado del Archivo de Simancas. Son dos informes consulares, enviados por el informante que en esta ocasión prefirió quedar anónimo, desde Dubrovnik por conducto de Venecia, y que forman parte de una serie de informes que a lo largo del siglo XVI llegaban sea al embajador de España en Venecia sea directamente a la Corte, con las importantes noticias sobre los desplazamientos de las tropas del «Gran Turco» en las regiones que quedaban a las espaldas, al norte y al sur de la República de Ragusa. Estos dos informes han sido sacados del conjunto de los informes consulares de Dubrovnik porque aparte de la información a secas, característica del resto de los informes, traen parte de las actitudes mentales que se producen en la frontera entre el mundo cristiano y el otomani.

UDK 949.713

ISSN 0351-2142

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 24

ZAGREB

1991.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka ul.1

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859 1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547 2 — 84 — 1984.

R A D O V I 24

Za izdavača
dr. Nikši Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

BOBAN mr. BRANKA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
BUDAK dr. NEVEN, Filozofski fakultet Zagreb
ČORALIĆ LOVORKA, prof. Demonjina 9 Zagreb
GOLDSTEIN dr. IVO, Filozofski fakultet Zagreb
GRGIN BORISLAV, Filozofski fakultet Zagreb
HRABAK dr. BOGUMIL, Filozofski fakultet Novi Sad
JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KEMBEROVIĆ HUSNIJA, prof. Sarajevo
KARAMAN dr. IGOR, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KOLAR DIMITRIJEVIĆ dr. MIRA, Filozofski fakultet Zagreb
KOSTELAC ANA, student Filozofski fakultet Zagreb
KRIŽAK TIMUR, student Filozofski fakultet Zagreb
LABAŠ RENATA, student Filozofski fakultet Zagreb
LEČEK SUZANA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
MIROŠEVIĆ dr. FRANKO, Školska knjiga, Zagreb
OČAK dr. IVAN, Kroflinova 38 Zagreb
PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
POLIĆ BOBIĆ dr. MIRJANA, Filozofski fakultet Zagreb
PRLENDER mr. IVICA, Filozofski fakultet Zagreb
STRČIĆ dr. PETAR, Arhiv JAZU Zagreb